

**Сахненко Анна Василівна**, Доктор філософії (спеціальність 017 – Фізична культура і спорт), Доцент, Доцент кафедри фізичного виховання, Сумський національний аграрний університет, 40000, м. Суми, вул. Г. Кондратьєва 160, тел.: (0542) 62-78-16

e-mail: [anna.sakhnenko@snau.edu.ua](mailto:anna.sakhnenko@snau.edu.ua)

<https://orcid.org/0000-0002-8084-3897>

## **КЛАСИФІКАЦІЯ ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНОГО АПАРАТУ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ НА ЗАСАДАХ АКМЕОЛОГІЇ**

**Анотація.** Становлення демократичної держави вимагає створення якісно нової системи національної освіти з метою забезпечення відродження інтелектуального та духовного потенціалу українського народу. Перетворення суспільного життя, його економічної й соціальної сфер, передбачають новий зміст освіти, орієнтованої на особистість студента та його професійну самореалізацію.

Людина визначається не тільки соціальними, а й біологічними якостями. Здоровою можна вважати людину, що відзначається гармонійним фізичним та розумовим розвитком і добре адаптована до оточуючого природного та соціального середовища. Гармонія фізичного, психічного, соціального й духовного потенціалів їх нероздільна єдність повинна стати головною методологічною позицією в підході до процесу засвоєння й удосконалення людиною цінностей фізичної культури, в основі якої лежить рухова активність особистості, тобто використання нею фізичних вправ, спрямованих на розвиток і збереження фізичних якостей, покращення психофізіологічних процесів тощо.

Пріоритетна спрямованість на підготовку кваліфікованих фахівців вищої освіти, усвідомлення особистості як цінності освітянського процесу, визначають необхідність створення для неї такого соціокультурного середовища, в якому вона може повноцінно реалізувати свої професійні та особистісні інтереси і здібності. За таких умов важливої ролі набуває оновлення змісту фізичного виховання майбутніх фахівців, як підсистеми цілісного педагогічного процесу, з урахуванням в організації освітнього процесу у вищій школі професійної зорієнтованості та акмеологічної спрямованості фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

У представленій статті автором проаналізовано та класифіковано основні категорії, що складають тезаурус дослідження професійно орієнтованого фізичного виховання на засадах акмеології.

**Ключові слова:** освітній процес, фізичне виховання, професійно орієнтоване, акмеологія, засади, заклад вищої освіти.

**Sakhnenko Anna Vasylivna**, Doctor of Philosophy (specialty 017 – Physical Culture and Sports), Docent, Associate Professor of Physical Education Department, Sumy National Agrarian University, 40000, Sumy, st. G. Kondratieva 160, tel.: (0542) 62-78-16

e-mail: [anna.sakhnenko@snau.edu.ua](mailto:anna.sakhnenko@snau.edu.ua)

## **CLASSIFICATION OF THE CONCEPTUAL-CATEGORIAL APPARATUS OF PROFESSIONALLY ORIENTED PHYSICAL EDUCATION ON THE ACMEOLOGY BASIS**

**Abstract.** The formation of a democratic state requires the creation of a qualitatively new system of national education in order to ensure the revival of the intellectual and spiritual potential of the Ukrainian people. The public life transformation, its economic and social spheres, provide for a new educational content, focused on the student's personality and professional self-realization.

A person has become not only social, but also biological qualities. A person can be considered healthy if he is distinguished by harmonious physical intelligence and development and is well adapted to the surrounding natural and social environment. The harmony of physical, mental, social and spiritual potentials, their inseparable unity, should become the main methodological position in the approach to the process of consolidating and improving human values of physical culture, on the basis of which lies the individual's motor activity, that is, the use of physical exercises aimed at developing and preserving physical qualities, improving psychophysiological processes, etc.

Priority focus on training qualified specialists of higher education, awareness of the individual as the value of the educational process, the need to create for such a socio-cultural environment in which is able to fully realize her professional and personal interests and opportunities. Under such conditions, the content of updating the physical education of future agrarians, as a subsystem of a purposeful pedagogical process, takes on an important role, taking into account the organization of the educational process in higher education of professional orientation and acmeological orientation of physical training of students of higher education.

The main thesaurus categories of the study of professionally oriented physical education on the acmeology basis are analyzed and classified in the presented article.

**Keywords:** educational process, physical education, professionally oriented, acmeology, principles, higher educational institution.

**Постановка проблеми.** На тлі складних умов сьогодення в системі вищої освіти, які характеризуються частими тривогами, запровадженням дистанційного формату проведення занять, що пов'язано з дотриманням правил безпеки учасниками освітнього процесу, перед фахівцями фізичної культури і спорту постають нові виклики і завдання стосовно відповідності організації фізичного виховання у закладах вищої освіти інтересам студентства і потребам професійної підготовки кваліфікованих спеціалістів, здатних до саморозвитку і самовдосконалення, постійного пошуку нестандартних способів вирішення будь-якого виробничого завдання, використання досягнень науково-технічного прогресу та успішної особистісної і професійної самореалізації.

Потреба модернізації системи фізичного виховання зумовлює пошук нових форм і методів організації занять, які б відповідали інтересам студентів, підвищували рівень здоров'я та виховували вміння і навички, необхідні для успішної подальшої професійної діяльності майбутніх спеціалістів.

Одним із основних завдань фізичного виховання закладів вищої освіти нашої країни є формування всебічно розвиненої особистості фахівця, здатного до прояву творчості і креативності у професійній і побутовій діяльності, інноваційного пошуку шляхів самореалізації в умовах неперервних змін швидкоплинного інформаційного суспільства, збереження і підтримки гарного стану здоров'я і працездатності впродовж життя.

Формування, професійне становлення та розвиток особистості майбутнього фахівця, його самовдосконалення протягом життя, є важливим питанням, на вирішення якого спрямовані наукові дослідження у галузі акмеології. Саме тому, в умовах зростання конкурентності на сучасному ринку праці, професійно орієнтоване фізичне виховання майбутніх фахівців повинно здійснюватись на засадах акмеології, що зумовлює пріоритетну спрямованість навчального процесу на формування, розвиток та реалізацію професійно важливих якостей і потенціалу студентської молоді задля досягнення особистісного та професійного акме.

Необхідність кращого розуміння проблематики і завдань окресленого питання викликало нагальну потребу у здійсненні аналізу і класифікації основних категорій, що складають тезаурус наукових пошуків, що й зумовило актуальність нашого дослідження.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Науковим пошукам шляхів оптимізації професійної підготовки майбутніх фахівців присвячено наукові праці Г. П. Васяновича, С. М. Вдовича, Н. Я. Вовчатої, О. М. Галуса, З. В. Гіптерса, Ю. М. Бережного, В. Г. Кременя, Н. В. Кузьміної, Л. В. Козак. Особливості змісту підготовки майбутніх фахівців до умов професійної діяльності визначено у дослідженнях В. І. Андрєєва, А. М. Бойко, О. В. Вознюка, О. А. Дубасенюк, Л. Г. Кайдалової, Л. П. Сущенко. Аналіз змісту окремих термінів і понять у сфері фізичної культури і спорту здійснено у публікаціях науковців В. О. Сутули, А. В. Сутули, М. Саїнчука, А. Дейнеко, О. І. Булгакова, І. Тараненко, Ю. Зайцевої. Акмеологічний підхід у підготовці майбутніх фахівців різних галузей розкрито у наукових працях Р. Зозуляк-Случик, Т. М. Поплавської, Л. О. Голінської, Г. М. Мороз та інших. Однак, сутність та зміст дефініцій понятійно-категоріального апарату у сфері професійно орієнтованого фізичного виховання на засадах акмеології до цього часу залишалися поза увагою.

**Мета статті:** проаналізувати та класифікувати понятійно-категоріальний апарат, що складає тезаурус дослідження професійно орієнтованого фізичного виховання на засадах акмеології.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Визначення і класифікація понятійного апарату, що складає тезаурус нашого дослідження мають дуже важливе значення. До базових понять дослідження увійшли категорії з області акмеології й теорії та методики фізичної культури і спорту.

До першої групи дефініцій, що розкривають сутність та специфіку професійно орієнтованого фізичного виховання майбутніх фахівців аграрних спеціальностей віднесено наступні поняття: фізична культура, система фізичного виховання, фізичне виховання, фізична підготовка.

До понять, що визначають акмеологічні засади професійно орієнтованого фізичного виховання здобувачів вищої освіти нами віднесено: акмеологія, акме, акмеограма.

Найширшим і багатогранним базовим поняттям, що розкриває сутність професійно орієнтованого фізичного виховання є фізична культура. Тлумачний словник української мови визначає поняття «культура», як сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених людством протягом його історії; те, що створюється для задоволення духовних потреб людини [1, с. 596]. У філософському розумінні дефініція «культура» трактується, як догляд, поліпшення, ушляхетнювання тілесно-душевно-духовних сил, схильностей і здібностей людини, а отже – і ступінь їх розвитку [2, с. 314].

Дослідники Ю. Д. Музика, О. В. Юденко та С. М. Котов, розглядаючи фізичну культуру, як феномен розвитку особистості, визначають, що культура у загальному розумінні – це все, що було, є і буде створюватись, розвиватись, покращуватись, змінюватись людьми в процесі розумової та фізичної праці, на відміну від того, що дано природою [3, с. 200].

Закон України «Про культуру» дає визначення культурі, як сукупності матеріального і духовного надбання певної людської спільноти (етносу, нації), нагромадженого, закріпленого і збагаченого протягом тривалого періоду, що передається від покоління до покоління, включає всі види мистецтва, культурну спадщину, культурні цінності, науку, освіту та відображає рівень розвитку цієї спільноти [4].

Науковець А. П. Філіна зазначає, що «культура впливає на всі сфери суспільної та індивідуальної життєдіяльності – труд, побут, дозвілля, мислення, спосіб життя суспільства й особистості. Значення її у формуванні та розвитку способу життя людини виявляється у дії особистосуб'єктивних факторів (настанови свідомості, духовні потреби, цінності та ін.), що впливають на характер поведінки, форми та стиль спілкування людей». На думку авторки, «ті цінності, зразки й норми поведінки, що виникають у результаті діяльності з освоєння світу, виступають одночасно як елементи складного механізму регулювання соціального життя, всіх форм життєдіяльності суспільства. Спосіб життя, орієнтований не на пристосування до тих умов життя, що існують, а на їх перетворення, передбачає високий рівень свідомості та культури, підвищує їх роль як регуляторів поведінки людей, їх способу мислення» [5, с. 82].

Частиною загальної культури людства є фізична культура. За визначенням В. Г. Папуши, фізична культура являє собою сукупність досягнень суспільства у створенні і раціональному використанні спеціальних засобів, методів і умов цілеспрямованого фізичного та духовного удосконалення людини [6, с. 5].

У іноземних наукових джерелах зустрічається дефініція «фізична культура», що ототожнюється з діяльністю людей, яка виконується впродовж багатьох століть з метою зміцнення тіла, покращення статури, розвитку витривалості, покращення стану здоров'я, боротьби зі старінням та підвищення спортивних результатів. У Британській енциклопедії фізичну культуру визначено, як філософію способу життя, що спрямований на досягнення максимального фізичного розвитку за допомогою силових тренувань, дієти, аеробіки,

спортивних змагань та самодисципліни. В такому контексті, максимальний фізичний розвиток розуміється, як покращення стану здоров'я, зовнішнього вигляду, сили, витривалості, гнучкості, швидкості та загальної фізичної підготовки, а також збільшення обсягу знань про спортивні заходи [7].

Відповідно до Закону України «Про фізичну культуру і спорт» фізична культура – це «діяльність суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, спрямована на забезпечення рухової активності людей з метою їх гармонійного, передусім фізичного, розвитку та ведення здорового способу життя» [8].

Аналізуючи поняття «фізична культура», науковець В. Сутула визначає її, як «історично зумовлену діяльність людей з використанням фізичних вправ, а також результати такої діяльності» [9]. На думку Т. Ю. Круцевич та Г. В. Безверхньої, фізична культура – це діяльність і її результати з формування фізичної готовності до життя. Таким чином, з одного боку, фізична культура – це специфічний процес, а з іншого – результат людської діяльності, а також засіб і спосіб фізичного вдосконалення людини [10].

Розглянемо більш детально поняття «система фізичного виховання».

Дефініцію «система» (від грецьк. σύστημα – поєднання, утворення) у загальному значенні інтерпретують як: 1) «порядок, зумовлений правильним, планомірним розташуванням і взаємним зв'язком частин чого-небудь»; 2) «форма організації, будова чого-небудь»; 3) «сукупність принципів, які є основою певного вчення»; 4) «структура, що становить єдність закономірно розташованих та функціонуючих частин» [1, с. 1320-1321].

Категорію «виховання» визначають як:

- «процес цілеспрямованого, систематичного формування особистості, зумовлений законами суспільного розвитку, дією багатьох об'єктивних і суб'єктивних факторів» [11, с. 53];

- «процес систематичного і цілеспрямованого впливу на духовний і фізичний розвиток особистості з метою підготовки її до виробничої, громадської та культурної діяльності» [1].

На думку А. О. Афанасьєва, виховання являє собою процес планомірного і цілеспрямованого впливу на свідомість, підсвідомість, емоційно-почуттєву, вольову і мотиваційну сферу людини з метою підготовки її до життєдіяльності [12, с. 17].

Одним із напрямів фізичної культури, що пов'язаний з процесом виховання особи, набуттям нею відповідних знань та умінь з використання рухової активності для всебічного розвитку, оздоровлення і забезпечення готовності до професійної діяльності та активної участі в суспільному житті визначено фізичне виховання різних груп населення [8].

Категорія «фізичне виховання» у термінологічному словнику з фізичної культури і спорту трактується як: 1) «вид виховання, специфічним змістом якого є навчання рухам, виховання фізичних якостей, оволодіння спеціальними фізкультурними знаннями і формування свідомої потреби у фізкультурних заняттях»; 2) «система соціально-педагогічних заходів, спрямованих на зміцнення здоров'я, загартування організму, гармонійний розвиток форм,

функцій і фізичних можливостей людини, формування життєво важливих рухових навичок та вмінь» [13, с. 90].

Фізичне виховання здійснюється у єдності з розумовим, моральним, естетичним і трудовим вихованням та навчанням. У його основу покладено вимогу всебічного розвитку, що має відповідати сучасним запитам життя, праці й професійної діяльності [14; 15]. Отже, фізичне виховання, як і виховання в цілому являє собою процес вирішення визначених завдань, і «характеризується всіма загальними ознаками педагогічного процесу, або здійснюється в умовах самовиховання» [16, с. 16].

На думку С. Ю. Путрова і Л. Г. Соловйова, у процесі регулярних занять фізичними вправами людина засвоює значний обсяг фізкультурних і спортивних знань соціологічного, гігієнічного, медико-біологічного та методичного змісту. Науковці зазначають, що у процесі фізичного виховання відбувається інтелектуальне, етичне, естетичне та інші види виховання; підвищується самооцінка, формується світогляд, ідейна переконаність людини. Розглядаючи поняття «фізичне виховання» у такому контексті, автори характеризують його, як добре продуманий, спроектований, завчасно підготовлений процес, що передбачає активну діяльність викладача і застосування засобів, методів і організаційних форм, адекватних поставленим завданням. У процесі фізичного виховання долаються труднощі, що сприяє розвитку моральних і вольових якостей особистості у результаті свідомої й активної участі суб'єктів освітнього процесу у вирішенні поставлених завдань шляхом виконання фізичних вправ, формування навичок, удосконалення фізичних якостей, набуття знань [17].

Розглядаючи поняття «система» відносно фізичного виховання, Г. П. Грибан характеризує її, як «сукупність цілей, завдань, принципів, а також засобів, методів і форм організації фізичного вдосконалення різних верств населення і управління цим процесом у структурі державних і суспільних організацій, які забезпечують формування фізичної культури особистості і суспільства з урахуванням вимог тих сфер життєдіяльності, в яких ці групи функціонують» [18, с. 44].

Б. М. Шиян, В. Г. Папуша і Є. Н. Приступа визначають систему фізичного виховання як «історично обумовлений тип соціальної практики фізичного виховання, який включає ідеологічні, науково-методичні, програмово-нормативні та організаційні елементи (основи), що забезпечують фізичне виховання різних верств населення». На їх думку, у процесі реалізації своїх педагогічних функцій, система фізичного виховання одночасно вирішує завдання морального, естетичного та інтелектуального розвитку особистості, досягаючи більш ефективніших результатів, ніж інші системи [16, с. 22-23].

Однією зі складових фізичного виховання є фізична підготовка. У тлумачному словнику сучасної української мови термін «підготовка» трактується, як «запас знань, навичок, досвід і т. ін., набутий у процесі навчання, практичної діяльності» [1, с. 952].

У спортивній практиці фізична підготовка розуміється, як «педагогічний процес, спрямований на виховання фізичних якостей, підвищення

функціональних можливостей, зміцнення опорно-рухового апарату, що створює сприятливі умови для вдосконалення всіх сторін підготовки» [13, с. 90]. На думку В. М. Костюкевича, метою фізичної підготовки є виховання фізичних якостей, необхідних для спортивної діяльності [19, с. 6].

Зазначимо, що дефініцію «фізична підготовка» пов'язують не лише з підготовкою спортсменів до змагальної діяльності. За визначенням Закону України «Про фізичну культуру і спорт», «складовою фізичного виховання різних груп населення є фізична підготовка, яка полягає у формуванні рухових умінь та навичок людини, розвитку її фізичних якостей і здібностей з урахуванням особливостей професійної діяльності» [8]. Цей термін дає змогу підкреслити професійну зорієнтованість фізичного виховання відповідно до вимог певної діяльності, що потребує фізичної підготовленості.

Важлива роль фізичної підготовки майбутніх спеціалістів для їх успішної професійної самореалізації зумовлює потребу у професійно орієнтованій спрямованості фізичної підготовки і, як наслідок, фізичного виховання у закладах вищої освіти. Окрім цілеспрямованого розвитку професійно важливих фізичних якостей та покращення здоров'я, професійно орієнтована фізична підготовка впливає на розвиток морально-вольових якостей особистості, необхідних для досягнення успіху у майбутній професійній діяльності.

Розглянемо категорії, що визначають акмеологічні засади професійно орієнтованого фізичного виховання.

На думку Г. С. Данилової, акмеологія являє собою науку про якість людини і якість життя. У своїй науковій праці авторка зазначає, що «акмеологія освіти досліджує умови досягнення високої якості освітніх систем, розвитку суб'єктів освітнього процесу і орієнтується на психологію розвитку людини в навчальній і професійній діяльності» [20, с. 96].

І. О. Ніколаєску визначає «акмеологію», як «науку про досягнення людиною найвищих вершин у життєдіяльності та самореалізації творчого потенціалу, який є основою загальнолюдських потенційних можливостей» [21, с. 4]. А. Г. Михайлова, розглядаючи поняття «акмеологія» у контексті вищої технічної освіти, вважає, що «акмеологія здатна забезпечити такі умови, в яких можливе перевтілення особистісно-суспільних цілей в дієвий внутрішній стимул професійно-творчого становлення майбутнього фахівця» [22, с. 95].

А. В. Баран, досліджуючи поняття «акмеологія» та його види, на основі аналізу наукової літератури виділяє наступні напрямки дослідження акмеології: професійну акмеологію, яка включає педагогічну акмеологію, військову акмеологію, соціальну акмеологію, шкільну акмеологію, медичну акмеологію та юридичну акмеологію; акмеологію управління; креативну акмеологію; синергетичну акмеологію; акмеологію освіти; етнологічну акмеологію [23, с. 111].

Дослідники В. М. Антонов, Є. А. Кульгінський, Ю. В. Антонова-Рафі характеризують дефініцію «акмеологія» як «науку що вивчає гармонійний (прогресивний) розвиток зрілої особистості; цінності людини; самовдосконалення, самореалізацію, самоактуалізацію людини; методи (технології) акме-життєдіяльності особи у професіональному, духовному,

моральному та біо-психо-фізіологічному напрямках». На їх думку, об'єктом акмеології є «особа, індивід, суб'єкт діяльності, народ, культура, цивілізація, людство, що постійно гармонічно (прогресивно, динамічно) розвивається та самореалізується головним чином у професійних досягненнях (чи у всій своїй життєдіяльності, у глобальному розумінні) з метою досягнення свого найвищого рівня розвитку». Предметом акмеології, у широкому розумінні, є «об'єктивні та суб'єктивні фактори, що сприяють або протидіють прогресивному розвитку людини, народу, мистецтва, науки тощо, а також закономірності, механізми, інструменти і технології, що забезпечують можливості досягнення вищого ступеня розвитку – акме» [24, с. 183].

За визначенням І. О. Ніколаєску, акме (від грец. акме – вершина, квітуча пора) – це найвищий рівень досягнень при розв'язанні спеціальних і професійних завдань у будь-якій професії, у тому числі і в науці, мистецтві, літературі, техніці, освіті [21, с. 4]. На думку Т. Г. Дереди, акме – це вищий ступінь будь-чого, період розквіту [25, с. 57].

У словнику сучасної української мови термін «акме» трактується, як соматичний, фізіологічний, психічний і соціальний стан особистості, що характеризується зрілістю її розвитку, досягненням найвищих показників у її діяльності та творчості [1, с. 17]. У спортивній практиці В. А. Волков визначає «акме», як «визначний офіційний результат, рекорд, перемога спортсмена» [26].

Отже, у сучасному науковому просторі «акме» трактується як «сутність, яка визначається як внутрішня, загальна, відносно стійка основа явищ, що характеризується вершинністю та проявляється у таких якостях: найвища сутність будь-чого; найвищий ступінь розвитку; вершина, квітуча сила, досконалість; вершина, як зрілість всього; вершина досконалості людини; вершина, розквіт здібностей людини; вершина, як фізична, особистісна та суб'єктивна зрілість людини; вершина в обраній професійній діяльності; вершина, як результат діяльності; вершина, як реалізація творчих здібностей; вершина досконалості та могутності» [25, с.57].

І. О. Ніколаєску визначає акмеограму, як основний метод акмеографічного підходу, який є системою вимог, умов і факторів, які сприяють прогресивному розвитку і, перш за все, розвитку професіоналізму особистості й діяльності суб'єктів праці [21, с.4].

Досліджуючи професійний саморозвиток педагогічних працівників, В. В. Сидоренко характеризує акмеограму як «засіб для стимулювання й моніторингу розвитку педагогічної майстерності вчителя, що забезпечує цілісність процесу підготовки конкурентоздатного на ринку освітніх послуг фахівця» [27, с. 9].

Н. Ю. Гребінь-Крушельницька визначає акмеограму як індивідуальну траєкторію сходження до вершин професіоналізму. На її думку, акмеограма за своєю сутністю є системою вимог, умов і факторів, що сприяють прогресивному розвитку професійної майстерності та особистості фахівця. Вона відображає тільки рівень одиничного, потребує досить кропіткої індивідуальної праці і завжди індивідуальна [28, с. 51].

Науковці В. М. Гладкова і С. Д. Пожарський вважають, що за змістом акмеограма являє собою своєрідний індивідуальний «зріз» потенціалу суб'єкту

праці, його можливостей, перспектив, оцінка компенсованих і некомпенсованих властивостей. В першу чергу акмеограма вказує на те, що необхідно опрацювати, щоб досягти високого рівня професіоналізму [29, с. 260-266].

Дослідники виділяють наступні умови, яких необхідно дотримуватись, складаючи акмеограму [28; 29]:

- В акмеограмі необхідно вказувати проміжну і кінцеву мету особистісно-професійного розвитку.

- При здійсненні акмеографічної діагностики слід використовувати різноманітні методи дослідження – анкетування, тестування, метод експертних оцінок, опитування тощо. Особливу увагу у обстеженні слід приділити опису характерологічних особливостей і моральних якостей особистості.

- Акмеографічні описи можуть бути оформлені у вигляді якісних або кількісних форм, у тому числі, у вигляді даних безпосередніх вимірів і бальних оцінок. Результати акмеографічного опису варто оформити у вигляді функціональної схеми чи таблиці.

- Аналізуючи результати проведення акмеографічного дослідження важливо висвітлити:

- динаміку підвищення професійної майстерності;
- слабкі місця – умови й чинники, що заважають цьому підвищенню;
- особливості змін у мотиваційній сфері;
- динаміку особистісного розвитку і ті чинники, що сприяють або перешкоджають йому;
- перелік акмеологічних технологій, що варто застосувати для покращення особистісно-професійного розвитку.

- Акмеографічний опис і акмеограма обов'язково повинні містити індивідуальні рекомендації.

- Розроблена акмеограма повинна стати основою для моніторингу особистісно-професійного розвитку.

Для здійснення подальшого порівняльного аналізу доречним буде складати нові акмеограми на ключових етапах розвитку.

Отже, акмеограма включає аналіз видів професійної діяльності, її мети, мотивів, засобів; структуру, функції, алгоритми дій і операцій, опис акмеологічних інваріантів у суб'єктивних характеристиках професійної діяльності, в її якостях, що забезпечує поступальний розвиток, професійне самовдосконалення спеціаліста, його просування до високих рівнів професіоналізму [27].

**Висновки.** Таким чином, було проаналізовано базові поняття дослідження професійно орієнтованого фізичного виховання на засадах акмеології. До базових понять, що складають тезаурус дослідження, увійшли категорії з області акмеології й теорії та методики фізичної культури і спорту. Визначено, що групу дефініцій, які розкривають сутність та специфіку професійно орієнтованого фізичного виховання складають наступні поняття: фізична культура, система фізичного виховання, фізичне виховання, фізична підготовка. До понять, що визначають акмеологічні засади професійно орієнтованого фізичного виховання нами віднесено: акмеологія, акме, акмеограма.

Подальше дослідження сутнісних особливостей зазначених понять на основі аналізу найбільш важливих аспектів, властивостей і ознак певного об'єкта чи явища полегшить обґрунтування й усвідомлення проблем дослідження професійно орієнтованого фізичного виховання на засадах акмеології, проникнення в їх сутність задля їх практичного розв'язання.

### Література

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови/за заг. ред. В. Т. Бусела. К., Ірпінь: ВТФ Перун, 2005.
2. Філософський енциклопедичний словник. Київ: Абрис, 2002.
3. Музика Ю. Д., Юденко О. В., Котов С. М. Фізична культура як феномен розвитку особистості. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2019. № 2. С. 199-202.
4. Про культуру: Закон України від 12.01.2011 р. № 2778-VI. *Голос України*. 2011. № 4. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text>
5. Філіна А. П. Культурний простір: основні його види та культурна діяльність суспільства щодо задоволення соціокультурних потреб громадян. *Міжнародний вісник: культурологія, філологія, музикознавство*. 2016. № 1 (6). С. 82-86.
6. Папуша В. Г. *Теорія і методика фізичного виховання у схемах і таблицях*. Тернопіль: Підручники і посібники, 2011.
7. *Encyclopedia Britannica*. Режим доступу: <http://www.britannica.com/?cameFromBol=true>.
8. Про фізичну культуру і спорт: Закон України від 24.12.1993 р. № 3808-XII. Режим доступу: <http://lib.exdat.com/docs/404/index-34599.html>.
9. Сутула В. Фізична культура: передумови теорії. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2016. № 3. С. 60-65.
10. Круцевич Т. Ю. *Загальні основи теорії і методики фізичного виховання*. Київ: «Олімпійська література», 2017.
11. Гончаренко С. У. *Український педагогічний енциклопедичний словник*. Рівне: Волинські береги, 2011.
12. Афанасьєв А. О. Військове виховання у системі підготовки фахівців органів виховної та соціально-психологічної роботи збройних сил України. *Вісник Національного університету оборони України*. 2002. № 3 (28). С. 5-11.
13. Грибан Г. П., Бойко Д. В., Дзензелюк Д. О. *Термінологічний словник з фізичної культури і спорту*. Житомир: Вид-во «Рута», 2016.
14. Педагогічний словник/за заг. ред. М. Д. Ярмаченко. К.: Педагогічна думка, 2001.
15. Зубалій М. Д. Аналіз сутності і змісту поняття «фізичне виховання». *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка*. 2008. № 1. С. 30-35.
16. Шиян Б. М., Папуша В. Г., Приступа Є. Н. *Теорія фізичного виховання*. Львів: ЛОНМІО, 1996. Режим доступу: <http://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/22442>
17. Путров С. Ю., Соловійов Л. Г. *Фізична культура в освітньому просторі вищого технічного навчального закладу*. Запоріжжя: ЗНТУ, 2005.
18. Фізичне виховання військовослужбовців/за заг. ред. Г. П. Грибана. Житомир: ЖВІ НАУ, 2011.
19. Костюкевич В. М. *Теорія і методика тренування спортсменів високої кваліфікації*. Вінниця: «Планер», 2007.
20. Данилова Г. С. Акмеолічна школа: нова якість освіти. *Освіта і управління*. 2002. № 2. С. 96-108.
21. Ніколаєску І. О. *Акмеологічний словник*. Черкаси: ОІПОПП, 2012.
22. Михайлова А. Г. Акмеологія: нова якість вищої технічної освіти. *Педагогіка та психологія*. 2013. № 44. С. 94-103.

23. Баран А. В. Поняття та види акмеології: теоретичний аналіз. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2015. № 825. С. 109-115.
24. Антонов В. М., Кульгінський Є. А., Антонова-Рафі Ю. В. *Акмеологія здоров'я в Україні*. Київ: СТ-Друк, 2018.
25. Дерека Т. Г. *Неперервна професійна підготовка фахівців фізичного виховання: акмеологічні засади*. К.: «Едельвейс», 2016.
26. Волков В. А. *Основи професійно-прикладної фізичної підготовки студентської молоді*. Київ: Знання України, 2004.
27. Сидоренко В. В. Акмеограма як засіб самооцінювання й професійного саморозвитку педагогічних працівників протягом міжтестастійного циклу. *Особливості впровадження Національної рамки кваліфікацій у післядипломну освіту: матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції*, м. Київ, 26 листопада 2015 р.
28. Гребінь-Крушельницька Н. Ю. Акмеологічні технології як засіб формування довершеної особистості курсанта. *Міжнародні Чепанівські психолого-педагогічні читання*. 2012. № 1. С. 48-54.
29. Гладкова В. М., Пожарський С. Д. *Основи акмеології*. Львів: Новий світ – 2000, 2011.

### References

30. Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy / za zah. red. V. T. Busela [Large Explanatory Dictionary of the Modern Ukrainian Language / ed. by V. T. Busela]. (2005). K., Irpin: VTF Perun. [in Ukrainian].
2. *Filosofskiy entsyklopedychnyi slovnyk. – Philosophical Encyclopedic Dictionary*. (2002). Kyiv: Abrys. [in Ukrainian].
3. Muzyka, Yu. D., Yudenko, O. V., Kotov, S. M. (2019). Fizychna kultura yak fenomen rozvytku osobystosti [Physical Culture as a Phenomenon of Personality Development]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadrov kultury i mystetstv. – Bulletin of the National Academy of Leading Personnel of Culture and Arts*, 2, (pp.199-202). [in Ukrainian].
4. Pro kulturu: Zakon Ukrainy vid 12.01.2011 r. № 2778-VI. Holos Ukrainy. 2011. № 4. [On Culture: Law of Ukraine of 12.01.2011 No. 2778-VI. Voice of Ukraine]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text>. [in Ukrainian].
5. Filina, A. P. (2016). Kulturnyi prostir: osnovni yoho vydy ta kulturna diialnist suspilstva shchodo zadovolennia sotsiokulturnykh potreb hromadian [Cultural space: its main types and cultural activity of society in terms of satisfying the socio-cultural needs of citizens]. *Mizhnarodnyi visnyk: kulturolohiia, filolohiia, muzykoznavstvo. – International Bulletin: Cultural Studies, Philology, Musicology*, 1 (6), (pp.82-86). [in Ukrainian].
6. Papusha, V. H. (2011). *Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia u skhemakh i tablytsiakh. – Theory and methods of physical education in schemes and tables*. Ternopil: Pidruchnyky i posibnyky. [in Ukrainian].
7. Encyclopedia Britannica [Encyclopedia Britannica]. Retrieved from: <http://www.britannica.com/?cameFromBol=true>. [in Ukrainian].
8. Pro fizychnu kulturu i sport: Zakon Ukrainy vid 24.12.1993 r. № 3808-XII [On physical culture and sports: Law of Ukraine dated 24.12.1993 No. 3808-XII]. Retrieved from: <http://lib.exdat.com/docs/404/index-34599.html>. [in Ukrainian].
9. Sutula, V. (2016). Fizychna kultura: peredumovy teorii [Physical culture: prerequisites of the theory]. *Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia i sportu. – Theory and methods of physical education and sports*, 3, (pp.60-65). [in Ukrainian].
10. Krutsevykh, T. Yu. (2017). *Zahalni osnovy teorii i metodyky fizychnoho vykhovannia. – General foundations of the theory and methods of physical education*. Kyiv: «Olimpiiska literatura». [in Ukrainian].
11. Honcharenko, S. U. (2011). *Ukrainskyi pedahohichnyi entsyklopedychnyi slovnyk. – [Ukrainian pedagogical encyclopedic dictionary]*. Rivne: Volynski berehy. [in Ukrainian].

12. Afanasiev, A. O. (2002). Viiskove vykhovannia u systemi pidhotovky fakhivtsiv orhaniv vykhovnoi ta sotsialno-psykholohichnoi roboty zbroinykh syl Ukrainy [Military education in the system of training specialists of educational and socio-psychological work bodies of the armed forces of Ukraine]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy. – Bulletin of the National University of Defense of Ukraine*, 3 (28), (pp. 5-11). [in Ukrainian].
13. Hryban, H. P., Boiko, D. V., Dzenzeliuk, D. O. (2016). *Terminolohichniy slovnyk z fizychnoi kultury i sportu. – Terminological dictionary of physical culture and sports*. Zhytomyr: Vyd-vo «Ruta». [in Ukrainian].
14. Pedahohichniy slovnyk [Pedagogical dictionary]/za zah. red. M. D. Yarmachenko. K.:Pedahohichna dumka, 2001. [in Ukrainian].
15. Zubalii, M. D. (2008). Analiz sutnosti i zmistu poniattia «fizyчне vykhovannia» [Analysis of the essence and content of the concept of “physical education”]. *Visnyk Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu im. I. Ohienka. – Bulletin of the Kamianets-Podilskyi National University named after I. Ogiienko*, 1, (pp. 30-35). [in Ukrainian].
16. Shyian, B. M., Papusha, V. H., Prystupa, Ye. N. (1996). *Teoriia fizychnoho vykhovannia. – Theory of physical education*. Lviv: LONMIO. Retrieved from: <http://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/22442> [in Ukrainian].
17. Putrov, S. Yu., Soloviov, L. H. (2005). *Fizychna kultura v osvithomu prostori vyshchoho tekhnichnoho navchalnoho zakladu. – Physical culture in the educational space of a higher technical educational institution*. Zaporizhzhia: ZNTU. [in Ukrainian].
18. Fizyčne vykhovannia viiskovosluzhbovtsiv / za zah. red. H. P. Hrybana [Physical education of military personnel / ed. by G. P. Hryban]. Zhytomyr: ZhVI NAU (2011). [in Ukrainian].
19. Kostiukevych, V. M. (2007). *Teoriia i metody trenuvannia sportsmeniv vysokoi kvalifikatsii. – Theory and methods of training high-skilled athletes*. Vinnytsia: «Planer». [in Ukrainian].
20. Danylova, H. S. (2002). Akmeolichna shkola: nova yakist osvity [Acmeological school: a new quality of education]. *Osvita i upravlinnia. – Education and management*, 2, (pp. 96-108). [in Ukrainian].
21. Nikolaiesku, I. O. (2012). *Akmeolohichniy slovnyk. – Acmeological dictionary*. Cherkasy: OIOPPP. [in Ukrainian].
22. Mykhailova, A. H. (2013). Akmeolohiia: nova yakist vyshchoi tekhnichnoi osvity [Acmeology: a new quality of higher technical education]. *Pedahohika ta psykholohiia. – Pedagogy and psychology*, 44, (pp.94-103). [in Ukrainian].
23. Baran, A. V. (2015). Poniattia ta vydy akmeolohii: teoretychnyi analiz [Concepts and types of acmeology: theoretical analysis]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika». – Bulletin of the National University “Lviv Polytechnic”*, 825, (pp. 109-115). [in Ukrainian].
24. Antonov, V. M., Kulhinskyi, Ye. A., Antonova-Rafi, Yu. V. (2018). Akmeolohiia zdorovia v Ukraini [Acmeology of health in Ukraine]. Kyiv: ST-Druk. [in Ukrainian].
25. Dereka, T. H. (2016). *Neperervna profesiina pidhotovka fakhivtsiv fizychnoho vykhovannia: akmeolohichni zasady. – Continuous professional training of physical education specialists: acmeological principles*. K.: «Edelveis». [in Ukrainian].
26. Volkov, V. A. (2004). *Osnovy profesiino-prykladnoi fizychnoi pidhotovky studentskoi molodi. – Fundamentals of professional and applied physical training of student youth*. Kyiv: Znannia Ukrainy. [in Ukrainian].
27. Sydorenko, V. V. (2015). Akmeohrama yak zasib samootsiniuvannia y profesiinoho samorozvytku pedahohichnykh pratsivnykiv protiahom mizhatestatsiinoho tsyклу [Acmeogram as a means of self-assessment and professional self-development of pedagogical workers during the inter-certification cycle]. *Osoblyvosti vprovadzhennia Natsionalnoi ramky kvalifikatsii u pisliadyplomnu osvitu: materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii*, Kyiv, 26 lystopada 2015. – *Features of the implementation of the National Qualifications Framework in postgraduate education: materials of the All-Ukrainian scientific and practical Internet conference*, Kyiv, November 26, 2015. [in Ukrainian].

28. Hrebin-Krushelnytska, N. Yu. (2012). Akmeolohichni tekhnolohii yak zasib formuvannia dovershenoi osobystosti kursanta [Acmeological technologies as a means of forming a complete personality of a cadet]. *Mizhnarodni Chelpanivski psykhologo-pedahohichni chytannia. – International Chelpanov Psychological and Pedagogical Readings*, 1, (pp. 48-54). [in Ukrainian].
29. Hladkova, V. M., Pozharskyi, S. D. (2000). *Osnovy akmeolohii. – Fundamentals of Acmeology*. Lviv: Novyi svit. [in Ukrainian].